

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра соціальної педагогіки та педагогіки вищої школи

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В. _____
Протокол № __ від _____ 2017 р.
№ 36318102017

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

ПЕДАГОГІЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

підготовки Магістра
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
освітньої програми Педагогіка вищої школи

Луцьк – 2017

Програма навчальної дисципліни «Педагогічна конфліктологія» підготовки магістра, галузі знань 01 Освіта/ педагогіка, спеціальності **011 Освітні, педагогічні науки**, за освітньою програмою **Педагогіка вищої школи**

Розробник: канд.пед.наук. доцент Дурманенко Є.А.

Рецензент: канд. пед.наук, професор Томашевська І.П.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри соціальної педагогіки та педагогіки вищої школи
протокол № 3 від «19» вересня 2017 р.

Завідувач кафедри: _____ проф. Гусак П.М.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією педагогічного факультету
протокол № 1 від «19» вересня 2017 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (інституту) _____ Антонюк В.З.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського університету імені Лесі Українки

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань - 01 Освіта/ педагогіка; Спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки; Освітня програма- Педагогіка вищої школи; Освітній ступінь - Магістр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів: 150/5		Рік навчання: 5
		Семестр: 9- ий
		Лекції: 22 год.
		Практичні (семінарські): 32 год.
ІНДЗ: є	Самостійна робота: 86 год.	
	Консультації: 10 год.	
	Форма контролю: залік	

2. Анотація курсу.

Вивчення навчальної дисципліни “Педагогічна конфліктологія” спрямоване на формування у магістрів усвідомлених знань про причини, механізми виникнення педагогічних конфліктів, способи їх попередження та конструктивного вирішення, специфіку управління конфліктами в педагогічному процесі, а також набуття ними умінь контролювати конфліктну ситуацію, діагностувати конфлікт, конструктивно його вирішувати; позитивно сприймати конфлікт і прагматично його використовувати у педагогічній діяльності. Головними завданнями вивчення дисципліни “Педагогічна конфліктологія” є: сформулювати знання про сутність конфлікту як феноменального явища суспільного розвитку, його структуру, функції, типи; ознайомити зі специфічними особливостями педагогічного конфлікту та механізмами його виникнення в соціально-педагогічному середовищі, у тому числі й у вузівському; здійснити аналіз основних конфліктогенів у педагогічному процесі вищої школи; проаналізувати різні способи вирішення педагогічних конфліктів; виробити вміння прогнозувати виникнення педагогічного конфлікту, конструктивно його вирішувати, а також ефективно управляти конфліктом у педагогічному процесі.

3. Компетенції.

До кінця навчання студенти будуть *компетентними* в таких питаннях:

- основні історичні етапи розвитку конфліктологічної теорії; сучасні концепції і напрями досліджень у конфліктології в цілому і, зокрема, в педагогічній конфліктології; основні категорії конфліктології та вміння оперувати ними впродовж свого становлення як фахівця;
- специфічні особливості конфліктів у соціально-педагогічному процесі; сутність і структуру педагогічного конфлікту, його особливості та характеристики, діагностику; типологію педагогічних конфліктів, їх динаміку;
- основні стилі поведінки в конфліктній ситуації та способи конструктивного вирішення соціально-педагогічного конфлікту;
- особливості внутрішньоособистісних та міжособистісних конфліктів;
- сучасні технології управління конфліктами.

А також володітимуть *здатностями*:

- аналізувати конфліктні ситуації, визначати конфліктну проблему, учасників конфлікту, явні і приховані інтереси та побоювання;
- аналізувати конфліктогени (комунікативні, цільові, змістові, технологічні тощо) педагогічної системи;
- прогнозувати виникнення конфлікту в педагогічному середовищі; визначати фазу конфлікту; складати карту педагогічного конфлікту;
- конструктивно розв'язувати педагогічні конфлікти різними способами;
- вибирати оптимальний стиль поведінки у конфліктній ситуації;
- ефективно управляти педагогічним конфліктом.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **150** годин / **5** кредитів ECTS.

Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб	Конс.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Загальна теорія конфлікту. Педагогічні конфлікти. Конфлікти у вузівському педагогічному середовищі.							
Тема 1. Поняття конфлікту в історичному аспекті. “Школа консенсусу” Т.Парсонса та “Конфліктна школа” Р.Дарендорфа .	12	2	-		-	10	
Тема 2. Механізми виникнення конфлікту. Стадії протікання. Структура конфлікту. Функції. Стили поведінки у конфліктній взаємодії та способи вирішення конфліктів.	20	4	4		2	10	
Тема 3. Характеристика різних типів конфліктів.	18	4	4		-	10	
Тема 4. Специфічні особливості педагогічних конфліктів. Причини виникнення конфліктів у педагогічному процесі.	20	2	4		-	14	
Тема 5. Конфліктогени педагогічної системи.	22	2	4		2	14	
Разом за змістовим модулем 1	92	14	16		4	58	
Змістовий модуль 2. Технології управління конфліктами, їх запобігання та конструктивного вирішення.							
Тема 6. Методи вирішення конфліктів у педагогічному процесі.	26	4	6		2	14	
Тема 7. Поняття комунікативності особистості.	18	2	8		2	6	

Комунікативність педагога вищої школи як основа конструктивного вирішення педагогічних конфліктів.							
Тема 8. Моделі педагогічної взаємодії у вищій школі.	14	2	2		2	8	
Разом за змістовим модулем 2	58	8	16		6	28	
Усього годин	150	22	32		10	86	

5. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Тема. Поняття конфлікту в історичному аспекті.	10
2	Тема. Механізми виникнення конфлікту. Стили поведінки у конфліктній взаємодії та способи вирішення конфліктів	10
3	Тема. Характеристика різних типів конфліктів.	10
4	Тема. Специфіка педагогічних конфліктів. Причини виникнення конфліктів у вищій школі.	14
5	Тема. Конфліктогени педагогічної системи	14
6	Тема. Методи вирішення конфліктів у педагогічному процесі	14
7	Тема. Комунікативність педагога вищої школи як основа конструктивного вирішення педагогічних конфліктів.	6
8	Тема. Моделі педагогічної взаємодії у вищій школі.	8
	Разом	86

6. Індивідуальні завдання

Кожному студенту необхідно виконати індивідуально-дослідне завдання – підготувати реферативне повідомлення за індивідуально обраною темою з обов'язковим висвітленням власної позиції автора щодо проблеми.

Обов'язковими структурними компонентами реферативного повідомлення є: титульна сторінка (з вказівкою кафедри, теми, групи, прізвища та імені студента, року виконання), план, висновки, використана література.

Рекомендоване застосування мультимедійної презентації.

Вимоги до ІНДЗ:

1. Чітка постановка проблеми повідомлення, його мета та завдання.
2. Роль повідомлення у формуванні загальних і професійних компетентностей майбутнього фахівця.
3. Теоретичне й практичне значення повідомлення та власні рекомендації з вирішення поставленої проблеми.

Тематика індивідуально-дослідних завдань:

1. Давньогрецька філософія про природу протиріччя та конфлікту.
2. Релігійний варіант тлумачення природи конфлікту в епоху Середньовіччя та Відродження.
3. Оптимістичний та песимістичний підходи до конфлікту в епоху просвітництва та Нового часу.
4. Політекономічний (А.Сміт) та соціо-біологізаторський (Г. Спенсер) підходи до тлумачення природи конфлікту.
5. Г. Зіммель та М. Вебер як інтелектуальні фундатори сучасної теорії конфлікту.

6. Концепції соціальної згоди та «людських відносин» (Т.Парсонс, Е. Мейо).
7. Розвиток конфліктологічних ідей в рамках політичної науки (В. Парето, Г. Моска, Р. Даль та ін.).
8. Основні психологічні концепції конфліктів: З. Фрейд, К. Юнг, Е. Берн.
9. Концепція конфліктного функціоналізму Л. Козера.
10. Діалектична теорія конфлікту Р. Дарендорфа.
11. Загальні теорії конфлікту К. Боулдінга та Р. Коллінза.
12. Структурні модель конфлікту.
13. Основні види та характеристики наслідків конфлікту.
14. Сутність управління конфліктом та його діагностика.
15. Метод картографічного аналізу конфлікту.
16. Управлінське рішення в конфліктній ситуації.
17. Структурні методи управління конфліктами.
18. Міжособистісні методи управління конфліктами (стили конфліктної поведінки).
19. Внутрішньоособистісні методи управління конфліктами.
20. Методи профілактики конфліктів в організації.
21. Профілактика конфліктів за стратегією управління персоналом.
22. Примирливі процедури при трудових суперечках
23. Прогнозування і профілактика конфліктів у навчальному закладі: сутність, підходи та напрями.
24. Підтримка співробітництва. Дисципліна як засіб запобігання конфліктів.
25. Соціально-трудова конфлікти: форми протікання та методи подолання.
26. Роль колективу у вирішенні конфлікту.
27. Соціальне партнерство.
28. Нормативні механізми регулювання конфліктів.
29. Стили конфліктної поведінки та їх зв'язок зі способом вирішення конфлікту.
30. Адміністративний та педагогічний способи розв'язання конфліктів.
31. Переговори як основний спосіб розв'язання конфліктів.
32. Моделі поведінки в процесі переговорів.
33. Теорії поведінки особистості у конфліктній взаємодії.
34. Технології ефективного спілкування і раціональної поведінки в конфлікті.
35. Психологічні особливості внутрішньоособистісних, міжособистісних та групових конфліктів.
36. Джерела та специфіка форм прояву управлінських конфліктів.

7. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (макс = 40 балів)								Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1				Модуль 2				Модуль 3			
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8				
3	4	4	4	5	3	3	4	10	30	30	100

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
------------	-------------	-------------------------------

за всі види навчальної діяльності		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	F _x	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Критерії оцінювання знань студента на практичному занятті			
Бал	Характер пізнавальної діяльності	Структура відповіді	Характер відповіді
1	Репродуктивне відтворення начального матеріалу у вигляді доповнення до відповіді студентів.	Зачитує виклад матеріалу за лекцією	Відповідь ситуативно усвідомлена
2	Репродукція основних понять, категорій, принципів і закономірностей.	Зачитує визначення за лекцією (або з словника)	Відповідь усвідомлена, з наведенням власних прикладів
3	Роз'яснення переважної кількості позицій.	Зачитує виклад матеріалу за лекцією та підручниками	Глибоке усвідомлення представлених позицій
4	Наведення власних прикладів щодо застосування розкритих проблем.	Чітка структурована відповідь за попередньо підготовленим планом та детальним описом його позицій, використання додаткових джерел	Повне та ґрунтовне висвітлення проблеми, узагальнення викладеного у вигляді чіткого переліку позицій
5	Представлення власної моделі, схеми, віртуального проекту тощо.	Власний мотивований, обґрунтований та відмінний від традиційного варіант відповіді	Повне та ґрунтовне висвітлення проблеми із застосуванням нетрадиційних форм викладу

Навчальною програмою передбачено дві модульні контрольні роботи; кожна з контрольних робіт оцінюється максимальною кількістю в **30** балів; загальна кількість балів - **60**. Так, **26-30 балів** – відповідь належить до високого рівня засвоєння навчального матеріалу, є повною, логічною, аргументованою та доказовою.

18-25 балів виставляється студентам, які мають базові знання, знання літературних джерел з навчальної дисципліни, проте студент не може дати їх достатньої критичної оцінки.

7-17 балів виставляється за відповіді студентів, які носять фрагментарний і неповний характер; не завжди є логічними та науково обґрунтованими, однак присутні власні судження та висновки.

0-6 балів – теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без осмислення, аналізу. Порівняння, узагальнення, відповідь не містить елементів власного судження або взагалі відсутня.

Оцінювання індивідуально-дослідного завдання, основна мета якого – навчити студентів самостійно й творчо вирішувати поставлені проблеми, аналізувати літературу з конкретного питання та вміти її узагальнювати й систематизувати, робити власні логічні висновки – в **10 балів**. Так, **8-10 балів** виставляється студентам, які аргументовано доводять актуальність обраної проблеми, проявляють творчу самостійність, виявляють здатність аналізувати соціально-педагогічні факти, що стосуються поставлених проблем. Матеріал проекту є доказовим, логічно викладеним, з самостійними висновками.

4-7 балів відповідають роботі, в якій на належному рівні висвітлюється певна проблема, однак відсутніми є судження студента, його висновки та узагальнення.

Висвітлення проблеми є неповним і не містить дослідницького компоненту.

0-3 бали виставляється студентам, які не виконали індивідуально-дослідницького завдання або ж виконали його не належному рівні: матеріал не відповідає проблемі дослідження, опрацьовано лише 1-2 джерела, не зроблено висновків.

8. Рекомендована література:

1. Анцупов А. Я. Конфликтология : учеб. для вузов / А. Я. Анцупов, Ф. И. Шипилов. – М. : ЮНИТИ, 1999. – 551 с.
2. Бандурка А. М. Конфликтология / А. М. Бандурка, В. А. Друзь. – К., 1997. – 512 с.
3. Васьковская С. В. Психологическое консультирование : ситуационные задачи / С. В. Васьковская, П. П. Горностай. – К., 1996. – 241 с.
4. Винославська О. В. Людські стосунки: заочна школа / О. В. Винославська, М. П. Малигіна // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – № 3. – С. 29-31.
5. Ворожейкин И. Е. Конфликтология : учебник / И. Е. Ворожейкин, А. Я. Кибанов, Д. К. Захаров. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 240 с.
6. Вудкок М. Раскрепощенный менеджер : Для руководителя-практика / М. Вудкок, Д. Френсис; Пер. с англ. – М. : Дело, 1991. – 320 с.
7. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб. : Питер, 2002. – 312 с.
8. Громова О. Н. Конфликтология : курс лекций / О. Н. Громова. – М. : ЭКМОС, 2000. – 320 с.
9. Дмитриев А. В. Конфликтология : учебное пособие / А. В. Дмитриев. – М. : Альфа-М, 2003. – 336 с.
10. Дж. Г. Скотт. Конфликты, пути их преодоления / Дж. Г. Скотт. – К. : Внешторгиздат, 1991. – С. 166–181.
11. Долинська Л. В. Психологія конфлікту : навч. посібн. / Л. В. Долинська, Л. П. Матяш-Заяц. – К.: Каравела, 2010. – 304 с.
12. Дороніна М. С. Культура спілкування ділових людей / М. С. Дороніна. – К., 1994. – 175 с.
13. Дурманенко Є. Конфлікти в педагогічному процесі / Є. Дурманенко. – Луцьк : Вежа, 2003. – 313 с.
14. Емельянов С. М. Практикум по конфликтологии / С. М. Емельянов. – СПб. : Питер, 2000. – 297 с.
15. Ємельяненко Л. М. Конфліктологія : навч. посіб. / за заг. ред. В. М. Петюха, Л. В. Торгової, Л. М. Ємельяненко, А. М. Гриненко. – К. : КНЕУ, 2005. – 315 с.
16. Зайцев А. К. Социальный конфликт на предприятии / А. К. Зайцев. – Калуга : Калужская типография стандартов, 1993. – 188 с.
17. Зеркин Д. П. Основы конфликтологии : курс лекцій / Д. П. Зеркин. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. – 480 с.

18. Зигерт В. Руководить без конфликтов / В. Зигерт, Л. Ланг. – М. : Экономика, 1990. – 337 с.
19. Зязюн И. А. Основы педагогического мастерства : учеб. пособие для пед. спец. высш. учеб. заведений / под. ред. И. А. Зязюн. – М. : Просвещение, 1989. – 302 с.
20. Здравомыслов А. Г. Социология конфликта / А. Г. Здравомыслов. – М. : Аспект-Пресс. – 1996. – 318 с.
21. Иванов В. Н. Конфликты и конфликтология / В. Н. Иванов, В. Г. Смолянский. – М. : Феникс, 1994. – 389 с.
22. Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів / А. Т. Ішмуратов. – К. : Наук. думка, 1996. – С. 71-83.
23. Конфліктологія : підручник для студентів вищ. навч. закл. / Л. М. Герасіна, М. І. Панов, Н. П. Осіпова та ін. ; за ред. Л. М. Герасіної та М. І. Панова. – Харків : Право, 2002. – 256 с.
24. Конфликтология / под ред. А. С. Кармина. – СПб. : Лань, 1999. – 448 с.
25. Кан-Калік В. А. Вчителю про спілкування / В. А. Кан-Калік. – К., 1987. – 190 с.
26. Каррас Ч. С. Искусство ведения переговоров / Ч. С. Каррас. – М., 1994. – 128 с.
27. Конфликты: сущность и преодоление / Г. М. Потанин, А. И. Сахаров. – М. : МГИУУ Просвещение, 1990. – 160 с.
28. Корнелиус Х. Выиграть может каждый / Х. Корнелиус, Ш. Фейр. – М. : Вагриус, 1994. – 182 с.
29. Кушнірук Т. Д. Методика діагностики стратегій розв'язання конфліктних ситуацій Д. Джонсона і Ф. Джонсона / Т. Д. Кушнірук // Практична психологія і соціальна робота. – 1999. – № 5. – С.24–25.
30. Лебедева М. М. Вам предстоят переговоры / М. М. Лебедева. – М. : Экономика, 1993. – С.146-163.
31. Ликсон Ч. Конфликт : семь шагов к миру / Ч. Ликсон. – СПб. : МММ, 1997. – 160 с.
32. Линчевский Э. Э. Контакты и конфликты / Э. Э. Линчевский. – М. : Экономика, 2000. – 286 с.
33. Мастенбрук У. Управление конфликтными ситуациями и развитие организации / У. Мастенбрук. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 256 с.
34. Олейник А. Н. Основы конфликтологии / А. Н. Олейник. – М. : АПО, 1992. – 53 с.
35. Палеха Ю. Культура управління та підприємництва / Ю. Палеха, В. Кудін. – К. : МАУП, 1998. – 156 с.
36. Пірен М. І. Основи конфліктології / М. І. Пірен. – 2-ге вид. – К., 1997. – С. 40–54.
37. Прибутько П. М. Конфліктологія: навч. посібн. / П. М. Прибутько, Р. В. Михайленко, Л. М. Дубчак та ін. – К. : КНТ, 2010. – 136 с.
38. Психодіагностика: навч. посібн. / І. М. Галян. – К. : Академвидав, 2009. – 464 с.
39. Рогов Е. Настольная книга практического психолога / Е. Рогов. – В 2 кн. – М. : Гума-нит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 384 с.
40. Семке В. Я. Умейте властвовать собой / В. Я. Семке. – М., 1993. – 154 с.
41. Тюрина В. А. Конфликт и управленческая деятельность / В. А. Тюрина, И. В. Ващенко. – К. : Знания, 1999. – 218 с.
42. Фишер Р. Путь к согласию или переговоры без поражения / Р. Фишер, У. Юрии. – М. : Наука, 1992. – 158 с.
43. Чумиков А. Н. Управление конфликтами / А. Н. Чумиков. – М., 1995. – 193 с.
44. Шейнов В. П. Конфликты в нашей жизни и их разрешение / В. П. Шейнов. – Минск : Амалфея, 1996. – 288 с.
45. Шейнов В. Как управлять другими, как управлять собой / В. Шейнов. – М., 1996. – 256 с.

